

«ЛІКАРСЬКИЙ ЗБІРНИК» ЄВГЕНА ОЗАРКЕВИЧА ЯК СОЦІОКУЛЬТУРНИЙ ФЕНОМЕН ТА ЙОГО ЗНАЧЕННЯ У ФОРМУВАННІ ОСНОВ УКРАЇНСЬКОЇ МЕДИЧНОЇ ТЕРМІНОЛОГІЇ

«LIKARSKY ZBIRNYK» BY EUGENE OZARKEVYCH AS A SOCIOCULTURAL PHENOMENON AND ITS SIGNIFICANCE IN FORMING THE FOUNDATIONS OF UKRAINIAN MEDICAL TERMINOLOGY

Гаврищак І.І.,

orcid.org/0000-0002-0489-0966

кандидат педагогічних наук, доцент,

доцент кафедри української мови

Тернопільського національного медичного університету

імені І.Я. Горбачевського Міністерства охорони здоров'я України

Проців О.Я.,

orcid.org/0000-0001-8774-9142

директор бібліотеки

Тернопільського національного медичного університету

імені І.Я. Горбачевського Міністерства охорони здоров'я України

Статтю присвячено дослідженню часопису «Лікарський збірник» як соціокультурного феномену, що зіграв важливу роль у розвитку української медичної науки кін. XIX – поч. XX ст., забезпечив консолідацію наукових сил, налаштував контакти з європейською наукою, сприяв становленню фахової медичної мови, заклав основи спеціальної медичної термінології.

Застосування проблемно-хронологічного методу дало змогу виділити основоположні фактори, що сприяли появі часопису, а також визначили його теоретичну і практичну спрямованість. Заснування і функціонування спеціалізованого видання безпосередньо пов'язане зі створенням Математично-природописно-лікарської секції НТШ у 1893 р. Її очолив професор І. Верхратський, який разом із В. Левицьким не тільки підготував 1-й номер збірника наукових праць членів секції, але й визначив болючі проблеми, що потребували негайного вирішення, зокрема, потребу формування національної медичної термінології.

Роботу в цьому напрямку продовжив Є. Озаркевич. Із його іменем пов'язано не лише створення Лікарської комісії, але й заснування та видання упродовж чотирьох років (1898 – 1901) часопису «Лікарський збірник», який став одним із перших спеціалізованих україномовних видань, заклав основи фахової мови, сформулював і визначив шляхи наповнення медичного лексикону.

Структура часопису, згідно з редакторським задумом, передбачала публікацію наукових статей (1-й розділ), звітів та рефератів праць німецьких, французьких і почасти англійських авторів (2-й розділ), у 3-ому розділі оприлюднювалися термінологічні знадоби – як витяги з усього випуску, так і оригінальні дослідження в цій галузі. Задля цілісності та об'єктивної оцінки реальної картини термінологічних пошуків вітчизняних науковців потрібно студіювати матеріали усіх трьох розділів, що дає змогу прослідкувати і виділити не тільки шляхи запозичення, але й способи перекладу і творення оригінальних термінологічних одиниць та їх функціонування в наукових текстах.

Ключові слова: українська медична наука кін. XIX – поч. XX ст., Математично-природописно-лікарська секція НТШ, І. Верхратський, Є. Озаркевич, Лікарська комісія, «Лікарський збірник», медична термінологія.

The article is devoted to the study of the journal "Likarsky Zbirnyk" as a sociocultural phenomenon that played an important role in the development of Ukrainian medical science in the late 19th – early 20th centuries. It ensured the consolidation of scientific forces, established contacts with European science, contributed to the formation of a professional medical language, and laid the foundations of specialized medical terminology.

The use of the problem-chronological method made it possible to identify the fundamental factors that contributed to the journal's emergence, as well as to determine its theoretical and practical orientation. The founding and functioning of the specialized publication is directly related to the establishment of the Mathematical, Natural Science, and Medical Section of the Shevchenko Scientific Society (NTSH) in 1893. It was headed by Professor I. Verkhratsky, who, together with V. Levitsky, not only prepared the first issue of the compendium of scientific works of the section members, but also identified painful problems that required immediate resolution, particularly the need to form a national medical terminology.

Eugene Ozarkevych continued the work in this direction. His name is associated not only with the creation of the Medical Commission, but also with the founding and publication of the journal "Likarsky Zbirnyk" over four years (1898–1901), which was destined to become one of the first specialized Ukrainian-language publications, lay the foundations of professional language, formulate and define ways to enrich the medical lexicon.

The structure of the journal, according to the editor's concept, envisioned the publication of scientific articles (1st section), reports and abstracts of works by German, French, and partly English authors (2nd section). The 3rd section terminological resources were published – both excerpts from the entire issue and original research in this field. For the sake of completeness and objective assessment of the real picture of terminological research by domestic scholars, it is necessary

to study the materials of all three sections, which makes it possible to trace and identify not only the ways of borrowing but also the methods of translating and creation of original terminological units and their functioning in scientific texts.

Key words: Ukrainian medical science of the late 19th – early 20th centuries, Mathematical, Natural Science, and Medical Section of the Shevchenko Scientific Society (NTSH), I. Verkhtsky, E. Ozarkevych, Medical Commission, "Likarsky Zbirnyk," Medical Terminology.

Постановка проблеми. Наукове осмислення сучасного стану української медичної термінології та шляхів і перспектив її подальшого розвитку потребує комплексного аналізу із застосуванням не тільки синхронічного, але й діахронічного методів. Це дає змогу прослідкувати тяглість історичного процесу в цій царині, виділити важливі етапи, визначити проблемні питання терміноутворення та спроби їх вирішення шляхом індивідуальної чи колективної творчості. У цьому плані діяльність Лікарської комісії Математично-природописно-лікарської секції НТШ, що почасти зреалізувалася у часописі «Лікарський збірник», ініціатором заснування, головним редактором та плідним співавтором якого був Євген Озаркевич, заслуговує не лише пошани, але й має практичну цінність. Це зумовлює потребу глибшого системного аналізу матеріалів, опублікованих на сторінках часопису.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Історія заснування та функціонування Математично-природописно-лікарської секції НТШ та діяльність її активних членів завжди привертала увагу дослідників (Т. Бурачинський, О. Вуїв, Я. Ганіткевич, І. Мриглод, М. Музика, М. Осінчук, Л. Симоненко, О. Стадник, М. Чайковський, Н. Шуманська та ін.). Зараз постерігається активізація зацікавлень цією тематикою на рівні збірників документів і матеріалів, бібліографічних покажчиків («Українське Лікарське Товариство і суспільство: до 110 річниці створення Українського Лікарського товариства у Львові», Львів, 2020; «Математично-природописно-лікарська секція Наукового товариства ім. Шевченка. Матеріали до історії. 1893-1939 : збірник матеріалів та документів», Львів, 2023; «Лікарська комісія Наукового товариства ім. Шевченка (1898–2023) : матеріали до біографічного словника дійсних членів», Львів, 2023; «Наукове товариство імені Шевченка і Тернопільщина (1873–1940) : Математично-природописно-лікарська секція: дійсні члени : бібліографічний покажчик», Тернопіль, 2024).

Постановка завдань. Часопис «Лікарський збірник», що був першим фаховим медичним україномовним виданням, є важливим культурно-історичним документом. Він фіксував не лише стан української науки чи тематичні зацікавлення вітчизняних учених, але й відображав реальний

стан української медичної термінології на відповідному етапі розвитку (кін. XIX – поч. XX ст.), зокрема, пошуки шляхів наповнення спеціального термінологічного лексикону. Саме це зумовлює потребу дослідницьких студій у цій царині.

Виклад основного матеріалу. Математично-природописно-лікарську секцію було створено рішенням загальних зборів членів НТШ 11 травня 1893 р. [1, с. 34], як припускав Р. Осінчук, «мабуть за ініціативи проф. Івана Верхратського, що тоді був заступником голови НТШ» [2, 228]. У часописі «Зоря» (№ 9, 1893 р.) було опубліковано інформацію стосовно обраного керівництва новоствореної секції. Так, директором було обрано І. Верхратського, заступником – Щасного Сельського, а секретарем – В. Шухевича [2, 228]. До складу секції увійшли Г. Величко, І. Верхратський, І. Горбачевський, О. Дакура, М. Кос, В. Левицький, Є. Озаркевич, І. Пулюй, Щасний Сельський, О. Черняхівський, В. Шухевич.

Перший збірник праць членів секції (за редакцією І. Верхратського і В. Левицького) датується 1897 р., хоча окремі статті публікувалися й раніше. Так, наприклад, «вже в 1893 р. у «Записках НТШ» появилася українською мовою наукова праця О. Черняхівського з ділянки гістології, а зараз після неї – прекрасні оригінальні статті проф. І. Горбачевського з його наукових дослідів над ксантиновими сполуками, гваніною, нуклеїновими кислотами та поставанням в організмі жирів. Ці праці друкувалися в збірниках МПЛС в 1897, 1899 рр. та пізніше» [2, 229].

У передмові до видання («Від редакції») І. Верхратський, звертаючись до потенційних читачів, із гордістю зазначав: «Перший раз являють ся в руській мові розвідки фахові згаданих наук зібрані разом в одну книжку». Усвідомлюючи важливість роботи в цьому напрямку, він підкреслив: «Наш язык лише тоді зможе здобути собі одвітного і гідного становища, коли розвине ся о стілько, щоби стати поруч з образованими языками других народів Европейських, яко довідний середник звязкового і определеного вираження мислей на всіх полях людського умства. Мусить проте наш язык виробити собі одвітну термінологію в різних вітах людського знання а разом прямовати до потрібної прецизії, яку стрічаєм в других языках счастливійше розвинутих. Без тих

підвалин і думати годі про ширший розвиток науки в рідній бесіді» [3].

Із 7-ми наукових праць, опублікованих у першому томі «Записок математично-природописно-лікарської секції», 5 стосувалися хіміко-біологічних та медичних наук (зокрема, статті Щасного Сельського та О. Дакури), а крім того була ще долучена розлога інформація (38 сторінок) про «Пироговський з'їзд лікарів у Києві» [3].

Таким чином, оскільки, за словами І. Верхратського, прибуло більше трудителів на полі наук лікарських (в оригіналі – природописних – Авт.), то можна припустити, що це й сподвигло Є. Озаркевича на продовження роботи в цьому напрямку.

Узимку цього ж року, після стажування у медичних закладах Відня Є. Озаркевич перебрався до Львова і почав працювати в університетській клініці. Незважаючи на вельми насичений розпорядок дня, він також активно долучився до роботи математично-природописно-лікарської секції НТШ.

Саме Є. Озаркевич на засіданні 7 лютого 1898 р. запропонував створити Лікарську комісію та видавати спеціальну наукову медичну україномовну літературу. Перше засідання, на якому було обрано головою Ф. (Щасного) Сельського, Є. Озаркевича – містоголовою (заступником), а студента-медика Я. Грушкевича – писарем, відбулося 15 лютого 1898 р. у приміщенні канцелярії НТШ.

Присутні підтримали ініціативу Є. Озаркевича стосовно видання спеціального збірника Лікарської комісії. Як згодом писав Т. С. Бурчинський, «ціле засідання присвятили дискусії над справами цього збірника. Озаркевич заявився за тим, щоби видавати кварталник, у якому поміщували би відомості з усіх галузей медицини, оригінальні праці й реферати з цікавіших і цінніших сучасних праць наших і заграничних авторів» [4, с. 18].

Задля популяризації першого україномовного наукового медичного часопису та максимального розширення кола авторів вирішили запросити до співпраці як лікарів-українців Австро-Угорщини (110 осіб), так і «Великої України» (20 осіб) [5, с. 17]. Відозву «з проханням надсилати свої праці до збірника», яку підготував Є. Озаркевич, було схвалено й прийнято, а самого автора присутні на зібранні обрали редактором. Крім цього, особливу увагу було приділено термінологічним питанням. Я. Грушкевич «піднявся у цій ділянці допомагати редакторові та зладжувати при кожному збірникові індекс українських назв» [4, с. 18].

Перший номер було сформовано і надруковано вже у 1898 р. У «Передньому слові» Є. Озаркевич чітко визначив мету й завдання «сеї роботи»: «1) положити бодай початки лікарської літератури в нашій рідній мові; 2) витворити фахову лікарську термінологію.

Ми рішили держати на видавництво на висоті теперішньої науки, містячи в нім лише річі строго наукові і не даючи місця популярним працям. Видавництво се призначене лише для фахових людей.

Думаємо при тім подавати як найбільше оригінальних праць, опертих на власних дослідах: одначе з огляду на те, що хотілибсьмо дати якнайширший образ стану нашої науки в загалі, рішили ми містити також справоздання і оцінки зі всіх галузей лікарських наук, даючи zarazом можливість вираблятися нашій мові у всіх частях лікарських наук» (Лікарський збірник, том 1). Така концепція і визначила структуру цього і наступних збірників: «Тим чином книжка наша складає ся з 3 частин: 1) відділ оригінальних праць, 2) справоздання, 3) частина термінологічна» [6].

Така структура збірника із незначними змінами в номінуванні розділів зберігалася упродовж усього активного видавничого життя часопису – від 1898 р. до 1901 р. Упродовж 4-ох років Є. Озаркевич підготував й опублікував 6 випусків «Лікарського збірника», що, за словами Я. Ганіткевича, «становлять визначний внесок у розвиток української медицини» [5, с. 17].

Аналізуючи діяльність МППС за тридцятиліття (1897–1927 рр.), М. Чайковський зазначив, що «оригінальна наукова праця у всіх ділянках не була, на жаль, звязана у якусь систему, як це було в істориків школи Грушевського; кожен із учених давав овочі своєї індивідуальної праці» [7, с. 6]. Причинами цього («такої безсистемності») він назвав «брак проводу з боку кваліфікованих наукових сил та недостачі матеріяльних засобів поодиноких робітників» [7, с. 6]. Зауваги М. Чайковського, безперечно, є цілком справедливими, проте необхідно враховувати, що таку, за його словами, «безсистемність» спричинила відсутність наукової традиції у цій царині, бо українські історики мали значну базу й досвід (наприклад, давньоруські й численні козацькі літописи та діяріуші тощо). Тут доводилося робити майже все одночасно: розвивати медичну науку, формувати систему, творити спеціальну лексику.

При цьому саме в напрямку розробки наукової термінології (зокрема, медичної), як вважав М. Чайковський, «праця... була більш систематична» [7, с. 7]. і, головне, результативна. Так,

«лікарі під проводом д-ра Є. Озаркевича зібрали велику масу термінологічних назв з обігу медицини на рідній мові (6 статей на 34 стр. друку), яким ми ще сьогодні, не маючи медичного факультету, не знаємо ціни» [7, с. 7].

«Праця була одначе важка», – підкреслив М. Музика [8, с. 41]. Щоб усвідомити масштаби і результати роботи Є. Озаркевича і нечисленного гуртка його сподвижників, скористаємося даними статистичного аналізу О. Вуїва.

«Лікарський збірник» – це не просто три томи по два випуски – кожен. Це – «556 сторінок тексту оригінальних (наукових) праць рецензій, звітів, повідомлень та термінологічних матеріалів. Всього збірник містить 24 наукові статті (одна у співавторстві); 340 матеріалів у розділі «Справоздання», з яких 225 підписаних авторами, а решта без вказування прізвища автора або підписані нерозшифрованими криптонімами; 10 праць, надрукованих у «Термінологічному відділі» [9, с. 111].

На сторінках «Лікарського збірника» було опубліковано 24 наукові статті, авторами яких стали відомі українські науковці та лікарі – І. Горбачевський, О. Дакура, Є. Озаркевич, М. Кос, С. Окуневська-Морачевська, В. Морачевський, Є. Кобринський, М. Долинський та ін. (усього 13 осіб). «Головні філяри журналу» (за словами М. Музики) – це О. Дакура (6 статей), І. Горбачевський (4 статті), Є. Озаркевич (4 статті, одна із яких у співавторстві з польським лікарем-науковцем Ю. К. Марішлером). Усі інші автори, окрім М. Долинського (2 статті), подали лише по 1 статті.

Тематичний діапазон був досить широким і визначався здебільшого спеціалізацією та особистими зацікавленнями авторів. І. Горбачевський – хімік, біохімік, гігієніст та епідеміолог, М. Долинський, С. Окуневська-Морачевська, Щасний Сельський, А. Соловій – акушери-гінекологи, О. Дакура – інфекціоніст, М. Кос – офтальмолог, Є. Озаркевич, Ю. К. Марішлер, М. Олійник, В. Янович – лікувальники-терапевти, В. Морачевський – лікар і біохімік.

Усього в збірниках опубліковано 9 праць, присвячених проблемам внутрішніх хвороб, 8 – фізіологічним, біохімічним та бактеріологічним дослідженням, 3 статті стосувалися акушерства та гінекології, 2 – інфекційних хвороб, по одній – очних і шкірних недуг [5, с. 17]. На основі цього О. Вуїв виділив основні тематичні цикли, які не лише започатковують найважливіші напрямки наукових досліджень в царині української медич-

ної науки, але і визначають спеціальні термінологічні пошуки авторів публікацій:

- біохімічні дослідження (І. Горбачевський, подружжя Морачевських);

- праці бактеріологічного напрямку (О. Дакура);

- наукові статті з питань акушерства та гінекології (М. Долинський, Щасний Сельський, А. Соловій);

- проблеми внутрішніх та інфекційних хвороб (Є. Озаркевич, Ю. Марішлер, М. Олійник, В. Янович);

- праці з урології/уропатології (Є. Кобринський);

- праці офтальмології (М. Кос). [9, с. 123-124]

«Рефератова частина Збірника була також багата... Реферували майже всю німецьку пресу, велику частину французької і спорадично англійську» [7, с. 41]. Тут, без сумніву, першість належала Є. Озаркевичу, який підготував 85 матеріалів, С. Морачевська – 41, О. Дакура – 36, М. Кос – 13, Є. Кобринський – 10. Крім цього, ще 9 осіб, лікарів за фахом, долучилося до цієї праці, які при цьому не опублікували жодної наукової статті у часописі (Гр. Гарматій – 14, О. Грабовський – 11, Я. Грушкевич – 4, О. Бачинський, М. Вахнянини і В. Сіменович – по 3 рецензії/реферати, Т. Гвоздецький, Я. Окуневський і М. Софрон – по 1 матеріалу [9, с. 114].

Наповнення матеріалом «Термінологічної частини» забезпечували Я. Невестюк, Є. Озаркевич, І. Горбачевський, О. Грабовський, Я. Грушкевич. У цьому розділі були публіковані уривки з термінологічного словника Я. Невестюка, етнографічні матеріали О. Грабовського, «Словарець» до наукової праці І. Горбачевського «Причинки до пізнання виживи сільської людности галицького Поділля», а також термінологічні «Витяги» до кожного із шести випусків «Лікарського збірника». Сам Є. Озаркевич сформував «Термінологічні витяги» до 4-ох випусків «Лікарського збірника» (загальний обсяг – більше 20 сторінок), що є, по суті, чи не першим німецько-українським та латинсько-українським словничком медичних термінів.

У «Передньому слові» до першого тому Є. Озаркевич висловив окремі зауваження стосовно термінології: «Маючи діло з початками і не могучи ще ставити цілком певних правил, давали ми авторам повну свободу і що до вибору матеріялу і що до термінології, держачись непохитно хиба лиш тих термінів, котрі у нас вже усталені (пр. в підручниках середніх шкіл). На нашу думку, через таке поступованє ми зберемо як найбільше матеріялу і дамо можливість

кожному вложити свої оригінальні думки до вспільного діла» [6].

Уже в першому томі, окрім наукових праць І. Горбачевського, С. Морачевської-Окуневської, О. Дакури, Є. Озаркевича), низки «справоздань»-рефератів (усього 62 сторінки тексту), була опублікована і «Термінологічна частина». Остання включала незазначену в змісті статтю «Кілька слів про термінологію» (автор – Я. Г.), лексичні матеріали Я. Невестюка (по суті, уже готовий варіант перекладного словника від А до С), «Терміни записані з уст народних» О. Грабовського. Завершує розділ і том «Витяг термінологічний з цілого Випуску», який підготував Я. Грушкевич.

Стаття «Кілька слів про термінологію» є не лише логічним продовженням вступних зауваг Є. Озаркевича як редактора часопису. Автор виокремив, розширив і концептуалізував проблему вітчизняного термінотворення, усвідомлюючи не лише невідкладну потребу спеціальних лексем, але й пропонуючи конкретні/практичні шляхи її вирішення – творення медичного лексикону: «...Термінологія мусить виробляти ся – творити ся, її не можна нікому накинати, лише можна уняти в певні правила т. є. упорядкувати. Для порядкування-же треба мати якийсь субстрат, чи то материял. Такого материялу термінологічного лікарського ми майже зовсім не маємо...»

... Мусимо приготувляти материял, з котрого би можна було потім щось путнього зладити. (Не дивімся на інші народи, що порядкують свою термінологію, котру виростили сотками праць) [6]

Як же «приготовлявся» термінологічний матеріал?

Основний лексичний матеріал для аналізу містять, звичайно, «Витяги термінологічні», проте задля цілісності та об'єктивної оцінки реальної картини лексикологічних пошуків ентузіастів-першопрохідців у цій царині потрібно студіювати також матеріали двох інших розділів – наукові праці, рецензії та реферати. Це дає змогу прослідкувати і виділити не тільки шляхи запозичення, але й способи перекладу і, врешті-решт, творення оригінальних термінологічних одиниць та їх функціонування в наукових текстах.

Одним із способів, який досить активно використовувався авторами «Лікарського збірника» за відсутності в національному лексиконі слова-еквівалента, була *трансплантація* – копіювання медичних термінів, написаних з використанням латинської графічної системи, із подальшим введенням їх у речення або текст, а також (пара-

лельно) спроби застосовувати їх згідно з граматичними нормами:

«З заду виступає приглушене випуку лише над правим вершком легких. **Haemoptoe**» [10, с. 7]. «...На правій нозі сконстатовано **phlebitis i thrombosis**; нога опукла» [11, с. 5]

«На правім боці з переду понад ключицевою костью і під нею випуковий відгомін по часті приглушений з дрібненькими **rhonchi-ми**» [10, с. 7].

Фіксуємо також і своєрідний проміжний варіант – «*трансплантація + переклад*», що застосовувався досить широко, оскільки не було відповідного еквівалента, чи з метою пошуку точнішого/кращого терміна: «Автор уживає такого способу «кормлення» не лише в случаях **звуження (stenosis) їжниці (пролику, oesophagus)** або **дверника (pylorus)** але і у всіх разях де жолудок не приймає корму...» [12, с. 7].

За потреби автори використовували й *транслітерацію* – відтворення терміна на рівні графем: «Автор старав ся виказати, що пентози дістають ся до мочи з червослинниці (**pancreas**) і при мацарації **панкреасу** діставав трохи пентози» [12, с. 6].

Спільність суспільно-політичного та національно-культурного життя українців і поляків, мешканців Галичини, зумовило активний мовний взаємообмін у різних сферах, зокрема в науковій. Цим пояснюється використання в наукових працях «Лікарського збірника» термінів-полонізмів, які увійшли в обіг завдяки *транскрибуванню*: наприклад, **блізна** (з пол. blizna – шрам), **евентуальний** (з пол. ewentalny – можливий), **колюмна** (з пол. kolumna – колонка, стовпчик), **обсервувати, обсервація** (з пол. obserwować – спостерігати), **плин** (з пол. – płyn – рідина), **субституція** (з пол. substytucja – заміна, заміщення), **тиснене** (з пол. ciśnienie – тиск) тощо.

Задля конкретизації та максимального досягнення адекватності лексичного значення автори вдавалися до *трансформаційного (описового) перекладу*: **peritonitis tuberculose** – **туберкулічне запалення очеревної**, **bronchitis** – **нежит озявок**, **ascites** – **черевна опухоль** тощо.

При цьому варто зазначити, що ціла низка загальнонаукових, міжгалузевих та вузькоспеціальних медичних термінів використовувалася без додаткових тлумачень чи уточнень, а саме: *дифузія, експеримент, еритроцити, мікроскоп, секреція, субстанція, судини* (С. Морачевська-Окуневська), *стерилізація, препарат, ін'єкція, бацили* (О. Дакура) тощо. Можна припустити, що ці наукові поняття вже увійшли в науковий обіг,

тому фахівці в галузі медицини спеціальних дефініцій вже не потребували.

На жаль, через об'єктивні причини часопис «Лікарський збірник» припинив своє існування в 1901 р., коли був опублікований останній (6-й) випуск.

Висновки і перспективи подальших розвідок. «Лікарський збірник» – важлива сторінка в історії вітчизняної науки і культури, переконливе свідчення теоретичних пошуків і практичних знахідок, що є актуальними й нині. Стосовно цього М. Музика зазначав: «Лікарський Збірник Н.Т.Ш. це епоха, а властиво початок нашої медич-

ної науки, що в ній ім'я Е. ОЗАРКЕВИЧА на завжди займе почесне місце. Він і його малий гурток розпочали важку піонерську працю. Наукової традиції не було ніякої, термінології ледви дещо в шкільних підручниках. Хто хоч трохи обізнаний з умовами такої праці, той з подивом глядітиме на змагання Озаркевича і тов. У непрохідній гушавині вони своїм важким трудом промостили шлях нашої рідній науці» [8, с. 41]. Тому вважаємо, що феномен «Лікарського збірника» вивчений недостатньо і потребує окремих спеціальних студій, зокрема, історико-біографічних і тематичних термінологічних досліджень.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Петрук О. Математично-природописно-лікарська секція Наукового товариства імені Шевченка. *Світогляд*. 2023. № 5. С. 34–37.
2. Осінчук Р. Наукове Товариство ім. Т. Шевченка та українські лікарі. *Матеріали до історії української медицини*: у 2-х т. Т. 1. / голов. ред. В. Плющ. Нью-Йорк; Мюнхен: Українське лікарське товариство Північної Америки. 1975. С. 225–255.
3. Збірник секції математично-природописно-лікарської Наукового Товариства імені Шевченка / під ред. І. Верхратського, В. Левицького. Т. І. Львів : 3 друкарні Наукового Товариства імені Шевченка, 1897. 162 с.
4. Бурачинський Т. Є. Лікарська комісія Наукового Т-ва ім. Шевченка. *25-ліття Українського Лікарського товариства і медичної громади*. 2-е офсет. вид. Львів, 1935 ; Чикаго, 1975. С.18–22.
5. Ганіткевич Я. Євген Озаркевич – повернення в українську медицину. *Озаркевич Є. Праці*. Львів : Каменяр, 1999. С. 7–41.
6. Лікарський збірник / під. ред. Д-ра Є. Озаркевич. Т. 1, вип. 1. Львів : Вид-во Наукового Товариства ім. Шевченка у Львові, 1898. 114 с.
7. Чайковський М. Діяльність математично-природописно-лікарської секції та її директора і редактора перших 25 томів «Збірника» Д-ра Володимира Левицького за 30 років 1897–1927. *Збірник НТШ*. 1927. Т. 26. С. 1–18.
8. Музика М. Наукова діяльність Українського лікарського товариства. *Матеріали до історії української медицини*: у 2-х т. Т. 2. Нью-Йорк – Мюнхен : Видання Українського Лікарського Товариства Північної Америки. С. 40–51.
9. Вуїв О. Лікарський збірник НТШ – першоджерело української медичної науки, термінології та періодики. *Українське Лікарське Товариство і суспільство. До 110 річниці створення Українського Лікарського товариства у Львові* : збірник статей / О. Вуїв, О. Дуда, О. Канчалаба та ін. ; за ред. О. М. Стадник. Львів : Аверс, 2020. 208 с.
10. Дакура О. Досліди з новою лімфою (Tuberculin TR) Роберта Коха. Лікарський збірник / під. ред. Д-ра Є. Озаркевич. Т. 1, вип. 1. Львів : Вид-во Наукового Товариства ім. Шевченка у Львові, 1898. С. 1-10.
11. Кобринський Є. Про лічене Ectopia vesicae. Лікарський збірник / під. ред. Д-ра Є. Озаркевич. Т. 2, вип. 1. Львів : Вид-во Наукового Товариства ім. Шевченка у Львові, 1899. С. 1-10.
12. Справозданя. Лікарський збірник / під. ред. д-за Є. Озаркевич. Т. 5, вип. 2. Львів : Вид-во Наукового Товариства ім. Шевченка у Львові, 1899. С. 1-43.

Дата першого надходження рукопису до видання: 24.10.2025

Дата прийнятого до друку рукопису після рецензування: 28.11.2025

Дата публікації: 30.12.2025